

120. výročí založení VUT v Brně a 50. výročí obnovení studia Geodézie a kartografie na VUT

Doc. Ing. Josef Weigel, CSc.,
Ústav geodézie, Fakulta stavební,
Vysoké učení technické v Brně

Abstrakt

V září 2019 oslavilo Vysoké učení technické v Brně 120. výročí od svého založení (původně České vysoké školy technické v Brně). Prvním oborem vyučovaným od roku 1899 bylo Stavební inženýrství. V následujícím roce 1900 bylo zahájeno studium zeměměřictví. V roce 1951, při transformaci školy na Vojenskou technickou akademii, zaniklo studium zeměměřictví (Geodézie a kartografie) pro civilní potřeby a obnoveno bylo až v roce 1969, tj. právě před 50 roky.

120 Years since Brno University of Technology Foundation and 50 Years since Renewal of Geodesy and Cartography

Abstract

In September 2019, Brno University of Technology celebrates the 120th anniversary of its founding (originally, of the Czech Technical University in Brno). The first study branch taught there since 1899 was Civil Engineering. In the following year, 1900, land surveying was introduced. In 1951, when the university was transformed into a Military Technical Academy, the study of Land surveying (Geodesy and Cartography) for civilian needs ceased to exist and was not renewed until 1969, i.e. just 50 year ago.

Keywords: history of study, land surveying, military academy, Brno University of Technology

1. Úvod

Vysoké učení technické v Brně (VUT) má bohatou historii, kterou lze datovat již od roku 1849, kdy bylo v Brně otevřeno technické učiliště. Císař Ferdinand I. schválil zřízení technického učiliště v Brně v listopadu 1847, otevřeno však bylo až o dva roky později ve školním roce 1849/1850. Moravský zemský sněm schválil zásadu, aby na brněnském technickém učilišti byla dodržována rovnost obou zemských jazyků, tj. němčiny a češtiny. Postupně však byl český jazyk ve výuce potlačován a v roce 1873, při změně učiliště na vysokou školu technickou, byl již český jazyk zcela vyrazen a výuka probíhala jen v němčině. Vznikla tak v Brně vysoká škola, označovaná jako německá technika. Její činnost byla podporována nejen rozvíjejícím se průmyslem, ale též brněnskou radnicí, která byla převážně německá.

Nastalo dlouholeté úsilí o zřízení české techniky, které bylo korunováno úspěchem o 26 let později. V září 1899 podepsal císař a král František Josef I. dekret o zřízení české techniky v Brně a o jmenování prvních profesorů. Slavnostní otevření se konalo v listopadu 1899. Prvním studijním oborem bylo stavební inženýrství. V následujícím roce 1900 bylo zahájeno i vyučování zeměměřictví a následně strojíního inženýrství. Rozvoj české techniky v Brně byl pozvolný. Situace se zlepšila otevřením nového areálu na Veveří ulici v roce 1911, který dodnes patří VUT a sídlí v něm nejstarší a největší fakulta VUT – Fakulta stavební.

Příspěvek je členěn chronologicky a z dalších etap vývoje české techniky bude vzpomenuata transformace na Vojenskou technickou akademii v roce 1951 a její pokračování v podobě Vysoké školy stavitelství. Ta byla základem pro založení Vysokého učení technického v roce 1956. Obor Geodézie a kartografie byl na této civilní škole obnoven až v roce 1969, právě před 50 roky.

2. Období do roku 1849

Koncem 18. a zejména v 19. století výrazně vzrostla ve společnosti potřeba technicky vzdělaných lidí ve výrobě, což bylo dáno zejména nástupem průmyslové revoluce spojeným s novými vynálezy (parní stroje, dynamo, elektromotory aj.) a mnoha pokroky v oblasti chemie, biologie a dalších přírodních věd. V té době již existovala v Evropě řada technických škol, zaměřených na báňské, stavební a vojenské obory. První skutečně moderní technickou školou, která dbala na teoretické vzdělání (matematika, fyzika) byla pařížská École polytechnique, založená v roce 1794, jako jeden z důsledků Velké francouzské revoluce a rozvoje francouzské vědy. Vzorem pro rakouské školství byla nejen Francie, ale též průmyslově rozvinutější Anglie. Rakousko se ve svém hospodářském vývoji ale opožďovalo za západoevropskými zeměmi.

Z hlediska odborného školství je nutno připomenout dnešní předchůdkyni Českého vysokého učení technického v Praze Stavovskou inženýrskou školu zřízenou dekretem českých stavů z 9. 11. 1717. Předcházela tomu reskript císaře Josefa I z roku 1707 o inženýrské výuce v Praze. Inženýr Christján Willenberg byl pověřen jejím vedením a vlastní výuka začala 7. 1. 1718. Kromě fortifikačního umění se vyučovaly i obory jako zeměměřictví, kreslení map, odvodňovací práce či konstrukce mechanismů na zvedání těžkých břemen. Koncem 17. století již existovala v Rakousku řada škol, které měly dát svým žákům odborné školení v různých oborech (1716 báňská škola v Jáchymově, 1754 nautická škola v Terstu, 1764 stolice důlní vědy na pražské univerzitě, 1764 báňská akademie v Banské Štiavnici, 1770 reálné gymnázium ve Vídni aj.). Pražská polytechnika (Královské technické stavovské učiliště) byla zřízena v roce 1806. Také v Grazu (Štýrském Hradci) vznikla v roce 1811 polytechnika (Joanneum). Vídeňská polytechnika byla založena až o devět let později po pražské poly-

technice (1815). Obdobně v roce 1817 byla ve Lvově, v nejzaostalejší části Rakouska Haliči, zřízena reálka, která se od roku 1875 nazývala Reálná a obchodní akademie. Vysokou školou technickou ve Lvově (s polským vyučovacím jazykem) se stala po schválení haličským sněmem v roce 1871. Na roveň ostatním technickým vysokým školám v monarchii se dostala novým organizačním statutem v roce 1894, přičemž vyučovacím jazykem zůstala přirozeně polština. Technický institut v Krakově byl zřízen v roce 1833 po rozdělení Polska třemi okupačními mocnostmi (Rakousko, Prusko, Rusko), viz [1].

Situace v Českých zemích a na Moravě však byla zcela odlišná. V čtyřicátých letech 19. století zaujímala Morava a Slezsko asi 4 % území rakouské monarchie, na němž žilo 5,7 % z celkového obyvatelstva, ale výroba dosahovala 9,9 % z celkové výroby monarchie. Na české země jako celek připadalo 27,7 % hodnoty této výroby. Více než polovina výroby na Moravě a Slezsku připadala na výrobu textilu, dále na zpracování kůže, výrobu kořalek a piva. V polovině 19. století se pak dostala ostravská oblast (Vítkovice) na první místo na Moravě a ve Slezsku ve výrobě železa. V Brně, které bylo nejprůmyslovější oblastí Moravy, převládala textilní výroba. Bylo zde 35 % podniků na výrobu suken a 26 % na barvení textilu z celé Moravy a Slezska. Celá osmina v Rakousku zpracované vlny prošla brněnskými továrnami a rukama soukenických mistrů a tovaryšů. Brnu se přezdívalo „moravský Manchester“. Obdobný rozvoj na Moravě zaznamenalo potravinářství, zejména cukrovarnictví, ale též počátky strojní výroby (např. blanenské železářny). Nelze opominout ani těžbu uhlí v dolech rosicko-oslavanského revíru. Rozvoji brněnského regionu napomáhala i spojení Brna železnicí přes Břeclav do Vídně v roce 1839. To byla jedna z velkých výhod pro brněnské podnikatele, neboť se zlevnila a zrychlila výměna zboží a materiálu s hlavním městem monarchie. Nástup hromadné výroby vyvolal potřebu většího počtu dělníků a samozřejmě i odborně zdatných a zkušených techniků či inženýrů [1].

Připomeňme některé významné činnosti z oblasti geodézie, které probíhaly v první polovině 19. století a byly vázány na rakouské císařství. V roce 1806 byl ve Vídni založen Topografický ústav, který se po sloučení s milánským Istituto geografico militare (založen 1800) přeměnil v roce 1839 na Vojenský zeměpisný ústav ve Vídni (K. k. Militär-geographisches Institut). V roce 1810 (resp. 1806) bylo zahájeno II. vojenské mapování (tzv. Františkovo), převážně v měřítku 1 : 28 800. Práce byly ukončeny v roce 1869. V Čechách mapování probíhalo v letech 1836–1852. V roce 1817 vydal císař František I. patent o stabilním katastru. Jeho součástí bylo vybudování triangulační sítě I. až III. řádu přímým měřením a výpočtem v Cassini-Soldnerově zobrazení (IV. řád graficky). Hlavním výsledkem bylo vytvoření katastrálních map v měřítku 1 : 2 880 stolovou metodou. V Čechách a na Moravě bylo mapování pro stabilní katastr zahájeno v roce 1824. V roce 1841 byly F. W. Besselovy určeny nové parametry elipsoidu (Besselův elipsoid), který se stal později základem S-JTSK [2], [3].

3.

1849–1873 Vznik technického učiliště a německé techniky

V roce 1725 vznikla z podnětu královského hejtmana olomouckého kraje Františka Michaela Šubíře, svobodného pána z Chobyně **Stavovská akademie v Olomouci**. Přál si,

aby se na této škole kromě šlechtických dovedností (jízda na koni, šerm, tanec a francouzský jazyk) vyučovalo rovněž počtům, geometrii, civilnímu a vojenskému stavitelství a zeměpisu. Neměla být určena pouze příslušníkům šlechty, nýbrž také synům úředníků a měšťanů. Na akademii, která byla přičleněna k univerzitě, se kromě francouzského jazyka od roku 1815 začala vyučovat italština a od roku 1829 i čeština.

V roce 1817 bylo císařským dekretem v Brně založeno soukromé **Františkovo muzeum**, jehož zakladatelem a majitelem byla „*Moravsko-slezská společnost pro podporování orby, přírodovědy a země*“. Mezi jejími zakladateli byli např. hrabě Hugo Salm-Reifferscheid, majitel rájeckého panství a tehdy již proslulých blanenských železáren, dále zemský gubernátor hrabě A. Mitrovský, hrabě Josef Aursberg a další. Vzorem bylo již dříve zmíněné Joanneum v Grazu, ale mělo být méně zaměřené na vzdělávání a více na shromažďování exponátů, které však mohly být výbornou pomůckou ve výuce. V muzeu kromě přírodovědných a historicko-uměleckých sbírek (například sbírka více než 12 000 map) byla rozsáhlá knihovna a matematicko-fyzikální kabinet. V roce 1832 požádala společnost moravské stavy o finanční podporu na provoz muzea. Zástupci stavů souhlasili, ale s podmínkou, že získají kontrolu nad chodem muzea. Společnost reagovala návrhem, aby došlo ke spojení muzea s reálnou akademií nebo technickým učilištěm. Jedním z návrhů bylo přenesení stavovské akademie z Olomouce do Brna a vytvoření technického učiliště. Vznik učiliště v Brně byl dlouho vázán na současné přemístění olomoucké univerzity do Brna. Po protestech ze strany olomouckého arcibiskupa se v roce 1838 od myšlenky přestěhování univerzity z Olomouce upustilo a jednalo se pouze o vzniku technického učiliště.

Císař Ferdinand V. schválil zřízení technického učiliště v listopadu 1847. Císařský souhlas byl ale podmíněn dalším projednáváním organizačního plánu, který měl více odpovídat jak současnému stavu na ostatních polytechnikách, tak měl zejména reagovat na připravované změny v organizaci těchto škol. Císař velkoryse „přijal“ nabídku moravských stavů, že přispějí během tří let na zřízení školy 120 000 zlatých. Další částku měly vyplatit i Moravskoslezské země formou přímých daní. Od počátku roku 1848 probíhalo hledání vhodných prostor, do kterých by se škola mohla nastěhovat. Moravský zemský sněm pak schválil velkou většinou návrh, aby na brněnském technickém učilišti byla provedena rovnost obou jazyků (němčiny a češtiny). Rovněž na říšském sněmu v únoru 1849 společně čeští i němečtí poslanci zastupující Moravu podepsali výzvu k vyučování v obou jazycích. V březnu 1849 požádal viceprezident moravského gubernia hrabě Lažanský ředitele lvovské technické akademie Floriana Schindlera, aby se dostavil do Brna a začal připravovat detailní učební plán a řídit přípravu práce. Lev Thun, ministr kultury a vyučování dne 31. 8. 1849 předložil císaři návrh na zřízení technického učiliště v Brně a přiložil k němu Schindlerův návrh organizačního plánu. Ve svém návrhu Thun shrnul základní historická fakta vyjednávání o brněnském učilišti a doložil, jak je zřízení školy zajištěno finančně. Po prostudování návrhu císař František Josef I. rozhodl 13. 9. 1849 takto: „*Svoluji k zřízení technického ústavu v Brně podle daných návrhů a nařizuji mému ministru veřejného vyučování, co je zapotřebí, bez průtahů zavést*“. Rok 1849 se tak stal rokem, kdy bylo v Brně založeno utrakvistické („pod obojí“ – dvojjazyčné) **technické učiliště**.

V Úředním listě z října 1949 bylo publikováno oznámení zemského gubernia o obsazení učitelských pozic. Konkurny

probíhaly na polytechnikách ve Vídni, v Grazu a ve Lvově. Profesorská místa byla vypsána na 12 pozic, z nichž jednou byla pozice pro stolici praktické geometrie, situačního kreslení a lesnickou encyklopedii. Jednou z podmínek též bylo, že uchazeči musí umět český jazyk, což si vysloužilo kritiku zejména německy mluvící veřejnosti a německého tisku.

Císařským dekretem z 29. 12. 1849 pak bylo jmenováno prvních 5 profesorů, kteří v lednu 1850 složili služební slib. Přednáškami z praktické geometrie (geodézie) byl pověřen **Karel František Edvard Kořistka** (1825–1909) – **obr. 1**, tehdy asistent a suplent profesora Christiana Dopplera na báňské akademii v Banské Štiavnici. Ostatní profesorská místa byla obsazována postupně. Ředitelem technického učiliště se stal prof. F. Schindler. Studenti se k jednotlivým předmětům přihlašovali dobrovolně, a proto se na neobsazených stolicích, kam se ale přihlásili studenti, muselo suplovat. Např. na praktickou geometrii se z počátku nepřihlásil žádný student a prof. Kořistka tak suploval v přípravce elementární matematiku. V Brně se také účastnil přednášek a prací přírodovědeckého odboru Moravsko-slezské společnosti a podílel se na založení geologického spolku. Na brněnském technickém učilišti působil jen do roku 1851, neboť jej již 1. 9. 1851 jmenoval profesorem elementární matematiky a praktické geometrie na pražské polytechnice.

Prof. Karel Kořistka se stal jedním z nejvýznamnějších českých geodetů a kartografů. Protože tento článek je věnován historii brněnského školství, nebude zde uvedena odborná činnost prof. Kořistky, ale zmíněna bude jeho činnost v pedagogické a organizační oblasti. V šedesátých letech 19. století podnikl z pověření rakouské vlády studijní cestu po evropských školách a výrazně se tak podílel spolu s prof. Karlem Jelínkem, profesorem matematiky, a prof. Rudolfem Skuherským, prvním profesorem deskriptivní geometrie na pražské polytechnice, na reformě rakouského technického školství v druhé polovině 19. století. Po delším usilování prosadili důležité reformy, které organizačně i obsahově pozvedly technické studium na vysokoskolskou úroveň. Bylo třeba mnoho bojů v zemském sněmu, než byly v roce 1863 vybudovány čtyři samostatné obory (inženýrský, stavitelský, strojný a chemický) a vysoké škole dána, přes odpor univerzitních kruhů, samospráva s právem voliti rektora. Všichni tři byli velcí zastánci zrovnoprávnění češtiny ve výuce. V roce 1870 na výzvu ruské vlády vypracoval Kořistka reorganizaci technického a průmyslového školství v Rusku; za to byl mu udělen ruský řád sv. Stanislava. Vyznamenání obdržel i od francouzské vlády za tvořivou účast v pařížské Akademii zeměpisné. Doma byl dlouhá léta místopředsedou Královské české společnosti nauk. Za svoji činnost byl Kořistka také povýšen do stavu rytířského [4].

Po odchodu prof. Kořistky v roce 1851 z Brna do Prahy suploval výuku po dva roky ředitel učiliště F. Schindler. Po něm od roku 1853 přednášel praktickou geometrii Anton Wincler až do roku 1859, kdy odešel na techniku do Grazu, kde byl profesorem vyšší matematiky až do roku 1866. Poté byl až do roku 1891 profesorem téhož předmětu na technice ve Vídni. V roce 1859 nastoupil po něm na brněnské technické učiliště jako suplent dvacetiletý Gustav Niessl von Meyerdorf a po roce se stal profesorem. V Brně působil až do roku 1907. V roce 1902 mu byl udělen titul dvorního rady. Od roku 1904 byl dopisujícím členem vídeňské akademie věd. Byl také dlouholetým sekretářem Moravské přírodovědné společnosti. Po prof. Niesslovi nastoupil v roce 1907 na brněnské technické učiliště jako profesor

Obr. 1 Prof. Dr. K. Kořistka (podle originálu H. Emingerové z roku 1894), kopie z publikace KAREL KOŘISTKA a jeho rodná obec Březová nad Svitavou, vydal MNV v Březové nad Svitavou 1976

Hans Löschner (1874–1956), který se stal v roce 1901 prvním člověkem v monarchii, který získal titul doktora technických věd. Na brněnském technickém učilišti a německé technice působil až do roku 1939, kdy odešel do penze. Je autorem více než 200 odborných prací z oblasti geodézie, katastru a sférické astronomie. Zajímavostí je též skutečnost, že v roce 1920 odmítl odejít na techniku do Prahy a v roce 1926 do Grazu.

I když učiliště bylo utrakvistické, přesto pozvolna převažovala ve výuce němčina. Velkou roli v tom sehrál především ředitel Schindler, který češtině nepřál. Velkou snahu o záchranu výuky v českém jazyce měl zejména profesor zemědělství Jan Helcelet. V roce 1860 byla pro učiliště postavena nová budova (dnešní Lékařská fakulta MU na Komenského náměstí) – **obr. 2**. Nevyhnutelná byla však reorganizace celého rakouského technického školství. Podle návrhů prof. Kořistky se v roce 1865 reorganizovala pražská technika a v roce 1866 vídeňská polytechnika. V této době probíhala výuka na brněnském technickém učilišti již dominantně v němčině. Přípravovanou reorganizaci učiliště na čas přerušila rakousko-pruská válka v roce 1866. Snahy o přeměnu učiliště na vysokou školu ale neutuchaly. Reformní návrhy prof. Winclera, dřívějšího pracovníka učiliště, pověřeného státním ministrem hrabětem Belcredim, měly jen dočasný charakter. Podmínkou ministerstva byl horní limit ročních nákladů, který prakticky nestačil ani na běžný provoz, přístrojové vybavení a knihovnu. Od roku 1867 se škola přejmenovala na C. k. technický institut. S jejím fungováním však nebyla obecná spokojenost. Moravský zemský sněm vyzval vládu k urychlenému zavedení inženýrské školy, což se projevilo v novém organizačním statutu z roku 1870, následujícího roku došlo též ke zvýšení dotací prakticky na dvojnásobek. Dne 4. 5. 1873 byl brněnský technický institut prohlášen říšským zákonem č. 92 za **Vysokou školu technickou v Brně** (Die Technische Hochschule in Brünn, dále **německá technika**) a získal tak skutečný charakter vysoké školy. Došlo k tomu pouze o je-

Obr. 2 Budova Technického učiliště, otevřená v roce 1860, kopie z [1], s. 42

den rok později než ve Vídni, ale dříve než v Grazu (srpen 1873) a v Praze (1874). Výuka v Brně již probíhala jen v německém jazyce a vlastní výuka češtiny jako nepovinného předmětu byla zrušena v roce 1876. Další podrobnosti např. v [1], [5], [6].

4. 1873–1899 Boj o českou techniku v Brně

Problematika výuky v češtině nebo němčině se netýkala jen Brna, kde procento německy mluvícího obyvatelstva bylo přece jen větší než např. v Praze. Avšak rozpory mezi českou a německou částí techniky vedly nakonec i v Praze v roce 1869 k rozdělení na český a německý ústav. V tomto ohledu bylo Brno bez výuky technických odborníků v českém jazyce již delší dobu. Německá technika v Brně byla podporována nejen německy ovládanou radnicí, ale i významnými průmyslovými mecenáši. Velkým podporovatelem této školy byl zejména brněnský továrník Friedrich Wannick, který vybudoval v Brně továrnu, nyní známou jako Vaňkovka. Jako velký propagátor germánství se zasloužil v Brně o vybudování Německého domu (Deutsches Haus), otevřeného v květnu 1891. Cílem Friedricha Wannicka bylo založit společenské centrum, které by spojovalo všechny vrstvy německého Brna. V době národních zápasů o dominanci mezi Čechy a Němci byla u česky mluvícího obyvatelstva stavba chápána jako bašta německví v Brně.

I přes podporu, kterou německé technice poskytovalo německví na Moravě až do devadesátých let 19. století, stále klesal počet posluchačů školy. Svoji roli sehrával stále větší nacionalismus u profesorů i mnoha posluchačů školy. Vyznačoval se v národnostní nesnášlivosti a povýšenosti vůči snahám české většiny na Moravě o založení

českých vysokých škol (druhé české univerzity na Moravě a druhé české techniky na Moravě). V době založení školy (1873/1874) měla německá technika 180 posluchačů, v roce 1887/1888 již jen asi 100. Obdobná situace byla i na technice v Praze. Ve Vídni se dokonce uvažovalo o zrušení brněnské školy. Brněnští Němci zorganizovali rozsáhlou kampaň za záchranu školy, která s podporou průmyslníků a dalších organizací zajistila asi dvacet procentům studentů stipendia. Rozšířen byl i počet stolic (kateder). Ve studijním roce 1896/97 zde byl např. otevřen dvouletý kurz pro katastrální geometrii. V roce 1899, v době zřízení České vysoké školy technické, měla již německá technika 22 profesorů, 15 docentů (soukromých i honorovaných) a 287 řádných a 65 mimořádných posluchačů.

Boj o založení české techniky v Brně (i české univerzity) se rozhořel naplno začátkem devadesátých let 19. století. Požadavku na zřízení druhé české univerzity se chopila strana mladočeská, která jej zahrnula mezi své národně politické požadavky. Staročeši byli pro kompromis vybudovat v Brně utrakvistickou univerzitu, nebo jen některé fakulty. Mladočeši (na Moravě lidová strana) založili v roce 1893 Lidové noviny. Politický tlak na vládu a řada petičních akcí studentů, akademiků i spolků vyvolal slib, že vláda bude o zřízení jak univerzity, tak techniky uvažovat. Bohužel se ke zřízení druhé české univerzity na Moravě neodhodlala žádná rakouská vláda. Požadavek na zřízení české techniky v Brně se poprvé ocitl na stránkách Lidových novin v lednu 1896 v rezoluci Slovanského lidového klubu Kollár v Hodoníně. Jednalo se o protest, že německá technika nedodržuje rozhodnutí zemského sněmu z roku 1849 o dvojjazyčnosti výuky. K tomuto prohlášení se vyjádřila řada dalších spolků i studenti obou pražských vysokých škol. Vznikla technická komise, vedle již existující univerzitní komise. Tato podala říšské radě petici, ve které konstatovala, že 664 000 moravských Němců má techniku,

1 590 000 moravských Čechů a 129 000 slezských Čechů nemá techniku.... a pražská technika je přeplněna a mnoho žáků z Moravy a Slezska studuje v Praze a ve Vídni. Boj pokračoval na mnoha schůzích a řadou prohlášení z obou stran. Jeden z problémů byl např. požadavek do rozpočtu vlády pro rok 1899 na 100 000 zlatých na zřízení české techniky. Obstrukcí německých poslanců nebyl rozpočet schválen a podle rakouské ústavy se vládlo pomocí císařských dekretů. Od ledna 1899 se konaly v mnohých moravských městech (Telč, Mohelno, Litovel, Blansko, ...) manifestace na zřízení českých vysokých škol na Moravě. Na těchto shromážděních vystupovali přední politikové a kulturní pracovníci.

Velkou roli při založení české techniky v Brně sehrál PhDr. Antonín Rezek, v té době sekční šéf na ministerstvu kultu a vyučování, od roku 1886 řádný profesor rakouských dějin na Karlově univerzitě. V politických názorech Rezek sympatizoval s mladočechy, respektive se stranou realistů, k nimž se řadil také T. G. Masaryk. V dubnu 1899 vytýkal Rezek resortnímu ministrovi, že se až dosud nestal jediný krok v záležitosti české techniky v Brně, přestože pro její založení byla v rozpočtu na týž rok částka 100 000 zlatých. Problematická byla zejména otázka, zda stavět novou budovu, či pronajmout potřebné místnosti. V dubnu 1899 odjíždí Rezek do Brna, aby si prohlédl vhodná stavební místa či objekty vhodné pro pronájem. Bohužel některá jednání nezůstala utajena tisku, takže se rozhořela polemika o tom, kde by měla technika být umístěna. Případné pronájmy a nové pozemky byly samozřejmě sabotovány brněnskými Němci. Do hry vstoupilo i moravské místodržitelství, které podpořilo vznik techniky a její zajištění. Po mnoha peripetiích byl přislíben pronájem místností v budově Vesny na Augustiánské ulici č. 9 (nyní Jaseňská) – **obr. 3**. Při svém letním pobytu v roce 1899 v Adamově jednal Rezek s mnoha českými vědci a inženýry o obsazení profesorských míst na budoucí technice v Brně. Připravil rovněž koncept císařského rozhodnutí o brněnské technice i s návrhy na jmenování prvních profesorů. Císař dekrety podepsal 19. 9. 1899, tento den se tak považuje za založení **Císařské a královské České vysoké školy technické v Brně**. Aby vláda utlumila německou nespokojenost rozhodla se, že bývalé Technické učiliště, které oslavovalo 50 let své existence, ponese oficiální název **K. u. K. Deutsche Technische Hochschule in Brünn**. V Brně tak od tohoto roku 1899 existovaly dvě techniky, německá a česká. Německá technika v Brně existovala až do konce druhé světové války (1945), kdy byla zrušena dekretem prezidenta republiky č. 123/1945 Sb. Druhá česká univerzita v Brně (dnešní Masarykova univerzita) se však svého otevření dočkala až v roce 1919, tj. po 20 letech, kdy se již Rakousko-Uhersko po Velké válce rozpadlo a vznikla samostatná Československá republika.

5. 1899–1951 Česká vysoká škola technická v Brně a její další vývoj

Úloha císaře Františka Josefa I. na vzniku české techniky byla zásadní, protože škola nevznikla standardně na základě rozhodnutí parlamentu. Při jejím vzniku bylo totiž využito absolutistické právo panovníka. Prvními čtyřmi profesory byli jmenováni: řádným profesorem matematiky Dr. Karel Zahradník (řádný profesor univerzity v Záhřebu); řádným profesorem deskriptivní geometrie Jan Sobotka (mimořádný profesor vysoké školy ve Vídni); mimořádným

Obr. 3 Dům Vesna, první sídlo brněnské techniky, kopie z [1], s. 71

profesorem mineralogie a geologie Dr. Jaroslav J. Jahn (asistent říšského Geologického ústavu); mimořádným profesorem kreslení od ruky Hanuš Schwaiger (akademický malíř). Svoji činnost zahájila škola 3. 11. 1899. Prvním studijním odborem bylo Stavební inženýrství.

Začátkem roku 1900 bylo požádáno ministerstvo kultu a vyučování o současné otevření I. a II. ročníku strojního inženýrství a otevření I. ročníku kurzu ku vzdělávání geometrů. C. k. ministerstvo 19. 8. 1900 této žádosti vyhovělo výnosem č. 13481 a ve školním roce 1900/1901 byla tedy zahájena výuka na dvouletém kurzu pro vzdělávání zeměměřičů. V následujícím roce byl otevřen druhý ročník tohoto kurzu. V prvním ročníku to bylo 26 hodin přednášek a 14 hodin cvičení v zimním semestru a 23 hodin přednášek a 16 hodin cvičení v letním semestru. Ve druhém ročníku bylo povinných hodin 21 (15+6) a řada nepovinných a volitelných předmětů. V souvislosti s tímto kurzem byla zřízena v roce 1900 „Stolice nižší a vyšší geodézie“. Prvním přednostou tohoto ústavu byl jmenován Ing. **Josef Líčka** (1852–1909) – **obr. 4**, mimořádný profesor vyšší geodézie na pražské technice. Řádným profesorem se stal v roce 1903. Prvním asistentem při geodetickém ústavu se stal Julius Mátl, který později přešel do zemského technického úřadu v Brně. Prof. Líčka má velké zásluhy především na vybudování ústavu, jeho sbírek, knihovny a geodetické observatoře. V letech 1901–1902 byl děkanem a v letech 1908 až 1909 rektorem školy. V roce 1903 byl jmenován prvním předsedou komise pro státní zkoušky na oboru zeměměřičím.

Obr. 4 Prof. Josef Líčka, kopie z [1], s. 284

Obr. 5 Prof. Augustin Semerád, kopie z [1], s. 284

V roce 1906 nastoupil na školu jako adjunkt Ing. dr. **Augustin Semerád** (1878–1962) – [obr. 5](#), absolvent pražské techniky (1899), který měl již bohaté praktické zkušenosti z činnosti v triangulaci, nivelaci, katastru, vyšší geodézii aj. Teoretická příprava vycházela také z jeho studií a stáží na věhlasných univerzitách a pracovištích ve Vídni, Berlíně, Paříži aj., kde se setkal a spolupracoval s předními geodety Evropy (V. Tinter, R. Doudlebský ze Sternecku, A. Broch, F. R. Helmert, H. Struve, CH. Lallemand, R. Benoit a další). V listopadu 1904 dosáhl hodnosti doktora technických věd a v únoru 1908 se habilitoval jako soukromý docent pro předmět „vyměřování země“. Po smrti prof. Líčky (zemřel 4. 8. 1909) byl pověřen suplováním a v říjnu 1910 byl jmenován mimořádným profesorem nižší a vyšší geodézie. Řádným profesorem se stal v květnu 1913. Od smrti prof. Líčky vedl I. stolicí nižší a vyšší geodézie. V letech 19015–1916 byl prof. Semerád děkanem odboru stavebního inženýrství a v letech 1918–1919 děkanem kulturního inženýrství. Přednostou I. stolice (později Ústavu geodézie) byl až do roku 1948, kdy ukončil aktivní pedagogickou činnost odchodem do důchodu ve svých 70 letech. V období 1939–1945 byly ale české vysoké školy uzavřeny.

Prof. Semerád má mimořádné zásluhy na odborné úrovni studia zeměměřičství v Brně. Svými četnými kontakty se zahraničím a aktivitami v odborných společnostech přispěl výrazně k propagaci našich oborů. Mezi jeho zásluhy patří zejména aktivita k založení Spolku českých geometrů v Praze (1912) a zejména v roce 1913 založení odborného časopisu tohoto spolku *Zeměměřičský věstník*, předchůdce dnešního Geodetického a kartografického obzoru. Prof. Semerád se stal jeho prvním redaktorem a dva roky i vydavatelem. Zodpovědným redaktorem časopisu byl 10 let až do roku 1923. Prof. Semerád byl také velkým propagátorem zavedení setinné úhlové míry, kterou doporučil používat již v roce 1911. Společně s Dr. Valouchem např. vydávají v roce 1923 pětimístné logaritmické tabulky pro šedesátinné i setinné dělení kruhu. Úzce spolupracoval i s výrobcí geodetických přístrojů, zejména s firmou Josef & Jan Frič. Za svoji činnost obdržel řadu vyznamenání včetně zahraničních, např. francouzský Croix du Chevalier de la

Légion d'honneur (1928). Podrobnější informace o jeho odborných aktivitách lze najít např. v publikaci [7].

V roce 1911 se česká technika přestěhovala do nově postavených budov na Veverské třídě (nyní ul. Veveří) – [obr. 6](#), které výrazně zlepšily přednáškové, laboratorní a dílenské prostory školy, včetně pedagogického, knihovnického a sportovního zázemí. Budovy dnes náleží Fakultě stavební VUT v Brně, která v nich působila 40 let do roku 1951, kdy byly na dalších 40 let předány vojenskému školství (viz další část). Brněnské technice se vrátily až po sametové revoluci počátkem devadesátých let. Dodnes lze obdivovat práci tehdejších projektantů a stavitelů tohoto areálu, současná podoba je vidět na [obr. 7](#).

V roce 1912 nastoupil na brněnskou techniku jako asistent Dr. **Bohumil Kladivo** (1886–1943) – [obr. 8](#), absolvent Karlovy univerzity v Praze. K jeho odbornému rozvoji výrazně přispěly stáže na významných evropských pracovištích a observatořích. V letech 1913–1914 absolvoval několikaměsíční pobyty ve Vojenském zeměpisném ústavu ve Vídni, na ruské observatoři v Pulkovu, pruském geodetickém ústavu v Postupimi, na Pařížské observatoři a v Mezinárodním úřadu pro míry a váhy v Sèvres u Paříže. V roce 1920 habilitoval v Brně pro obor vyšší geodézie a sférická astronomie a v červenci následujícího roku byl jmenován mimořádným profesorem a pověřen vedením nově zřízené II. stolice nižší a vyšší geodézie. Řádným profesorem se stal v roce 1927 (v tomto roce studovalo zeměměřičství na ČVŠT 86 a na DTH 78 posluchačů).

Prof. Kladivo zřídil na brněnské technice první tíhový bod v Československu, který se stal základem pro další tíhová měření v republice. Tento bod připojil na referenční body v Postupimi a ve Vídni. Na škole rovněž zřídil časovou službu s přenosným radiovým přijímačem časových signálů, což umožnilo synchronizovat čas v rámci brněnské aglomerace a realizovat přesná astronomická měření. Astronomicko-geodetická observatoř na střeše budovy B byla vybavena přístroji pro určování zeměpisných souřadnic. Prof. Kladivo zajišťoval výuku astronomie nejen na brněnské technice, ale i na Masarykově univerzitě, kde byl rovněž správcem astronomických sbírek. Astronomická observatoř na technice se vlastně stala předchůdkyní Ob-

Obr. 6 Česká technika (cca dvacátá léta 20. století), převzato z <https://www.fce.vutbr.cz/o-fakulte/historie>

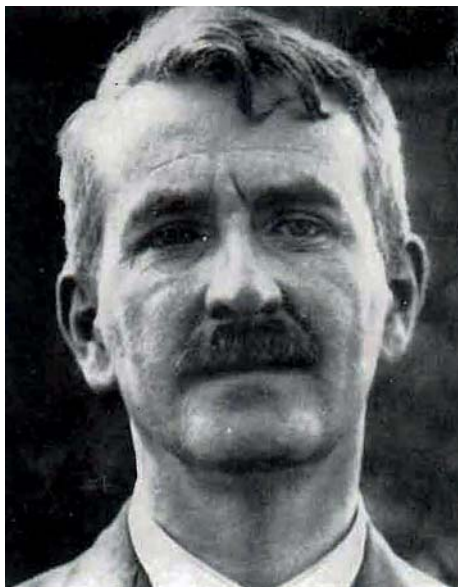

Obr. 7 Fakulta stavební v současnosti, kopie z [12], s. 16-17

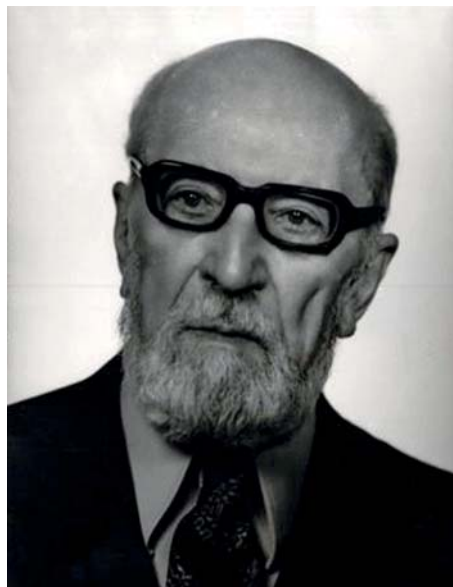
lastní lidové hvězdárny v Brně, která byla otevřena v roce 1954. V letech 1924–1925 a 1933–1934 byl děkanem odboru inženýrského stavitelství a zeměměřického inženýrství a v letech 1926–1927 děkanem odboru architektonického a pozemního stavitelství.

Nebudeme zde vyjmenovávat odbornou a pedagogickou činnost prof. Kladivý, podrobnosti lze nalézt např. v [8]. Nemůžeme se ale vyhnout jeho činnosti v Československé obci sokolské. V Brně byl od roku 1925 starostou župy Jana Máchala. Vždy projevoval vysokou míru vlastenectví.

Starostou župy byl až do ukončení činnosti Sokola nacisty. Opakovaně byl nacisty vyšetřován a vězněn, zakrátko po jeho propuštění 8. 2. 1943 umírá ve věku 54 let. Bohužel i oba jeho asistenti Ing. Jaroslav Potoček (35 let) a RNDr. Jaroslav Mrkos (41 let) byli nacisty zatčeni a umírají v koncentračních táborech. Dr. Mrkos obdržel později titul mimořádný profesor in memoriam. V roce 2003, k 60. výročí úmrtí prof. Kladivý, byla astronomicko-geodetická observatoř na brněnské technice pojmenována jeho jménem. Rovněž jedna z brněnských ulic nese jeho jméno.

Obr. 8 Prof. Bohumil Kladivo, kopie z [1], s. 238

Obr. 9 Prof. Josef Böhm,
převzato z <http://geo.fsv.cvut.cz/>

V roce 1927 byla výuka v dvouletém kurzu ku vzdělávání zeměměřičů přeměněna na tříleté studium zeměměřického inženýrství se dvěma státními zkouškami a s právem udělovat hodnost doktora technických věd. Učební osnova pro první státní zkoušku byla rovnocenná s ostatními obory stavebního inženýrství, pro druhou státní zkoušku obsahovala 30 předmětů s celkovým obsahem 143 hodin přednášek, 93 hodin cvičení a 14 dní cvičení v terénu. Na čtyřleté bylo studium zeměměřičství rozšířeno až po druhé světové válce v roce 1946. V letech 1939–1945 byly české vysoké školy uzavřeny a otevřeny byly až po osvobození v roce 1945.

Z personálních osobností té doby připomeňme na brněnské technice habilitaci Dr. Ladislava Pračky pro astrofyziku a praktickou astronomii, soukromého astronoma v Nižboru v Čechách, který však na brněnské technice jako učitel nepůsobil. Do roku 1915 přednášel katastr doc. J. Mašek a po něm honorovaný doc. Ing. Vladimír Hajný, přednosta katastrální služby v Brně, po něm doc. Ing. Alois Šimek, bývalý přednosta této služby. Doc. A. Mazurek přednášel geometrickou optiku, O. Matusievič fotogrammetrii, J. Barvík měření podzemních prostor, J. Bouček redukci plánů a map a J. Hruban dějiny zeměměřičství.

Pro úplnost uvedme i některá další jména působící v Brně na německé technice, která byla samozřejmě zrušena v roce 1945. V letech 1940–1945 byl na německé technice profesorem Johann Koppmair, který působil před tím v Grazu. Na konci dvacátých let vznikla i druhá profesura geodézie, kterou zastával od roku 1929 Friedrich Bastl. Začátkem druhé světové války převzal výuku docent Hugo Kasper, který na ní působil až do roku 1945. V roce 1939 byla zřízena i třetí profesura, na kterou byl jmenován Karl Konetschny. Toto pracoviště zajišťovalo výuku týkající se katastru. Na německé technice působila i řada docentů. Podrobnosti lze nalézt zejména v [5].

Během druhé světové války (1939–1945) byly budovy brněnské techniky na Veverčí ulici přeměněny na kasárna. Chemický a strojní pavilon byly převedeny pod německou techniku. V hlavní budově A byla zachována pouze technická knihovna a v budově B laboratoř vodních staveb. Některá další pracoviště byla také spravována němec-

kou technikou. Většina přístrojů a vybavení byla převedena pod německou techniku, nebo použita v dalších průmyslových provozech. Studenti uzavřených vysokých škol rozšířili počty nezaměstnaných. Těm, kteří zavčas neemigrovali, nebo nebyli zatčeni, hrozilo nebezpečí jejich odvedení na nucené práce do Německa. Protektorátní úřady proto měly zájem na jejich urychleném zaměstnání. Nejčastěji byly posílány na brigády v lesích, práce na stavbách, v zemědělství aj. Obdobná situace byla u učitelů. Starší učitelé byli penzionováni a někteří mladší profesori posíláni na dovolenou s čekatelstvím. Uzavření českých vysokých škol bylo původně sice plánováno na 3 roky, ale u německých úřadů nebyl zájem o obnovení českého vysokého školství, takže k němu došlo až po ukončení války. Mezi oběti tohoto těžkého období se z české brněnské techniky řadí 5 profesorů, 13 doktorů technických věd in memoriam a 21 studentů-inženýrů in memoriam.

Po skončení druhé světové války byl provoz ve škole obnovován postupně. Přesto se podařilo zahájit výuku v předválečném podobě již v zimním semestru 1945/1946. Studenti, kteří začali skládat II. státní zkoušku v listopadu 1939, ale nedokončili ji, mohli studium ukončit ještě v průběhu léta 1945. Diplom tak získalo 12 absolventů zeměměřického studia, 13 strojních inženýrů a 9 elektroinženýrů. Ústav „nižší geodézie“ vedl nadále prof. A. Semerád, a to až do roku 1948, kdy odešel do důchodu. Jako asistenti tam působili Ing. František Skeřil (do července 1945), Ing. Bedřich Chrástil a Ing. Josef Zeman. Ústav „vyšší geodézie“ byl značně postižen ztrátou prof. B. Kladivy a obou jeho asistentů. Vedením ústavu byl prozatím pověřen prof. Jan Zavadil (profesor meliorací). Jako suplent pro předměty, které se zde vyučovaly, tj. vyšší geodézie, astronomie, geofyzika, matematická kartografie a geodetické počítání III byl na tento ústav získán Ing. dr. **Josef Böhm** (1907–1993) – obr. 9, měřický rada Triangulační kanceláře v Praze. V roce 1946 byl dr. J. Böhm jmenován mimořádným, a v roce 1947 řádným profesorem pro obor geodézie a matematické kartografie. Asistenty na ústavu vyšší geodézie byli Ing. Zdeněk Bayer a Ing. František Skřivánek. Profesor Böhm působil na brněnské technice až do roku 1951 a významně se zasloužil o poválečnou rekonstrukci

ústavu. Prof. Böhm patří k jedněm z nejvýraznějších osobností geodézie a kartografie nejen v Československu, ale i ve světovém měřítku. V říjnu 1951 přešel na Vojenskou technickou akademii, kde působil 2 roky a poté se stal děkanem nově zřízené Zeměměřické fakulty v Praze. Je autorem řady skript a učebnic především z oblasti teorie chyb, vyšší geodézie a matematické kartografie.

Dalším pracovníkem přijatým na školu byl Ing. Dr. **Antonín Štván** (1892–1967) – obr. 10, vrchní měřický rada katastrálního měřického úřadu v Brně. V lednu 1946 obhájil doktorát a v červenci 1948 byl jmenován profesorem praktické geometrie. Od školního roku 1946/47 bylo studium zeměměřického inženýrství prodlouženo na čtyřleté. V důsledku toho byl také zřízen nově Ústav praktické geometrie, jehož vedením byl pověřen právě profesor Štván. Asistenty se stali R. Kudělásek, po něm M. Veselý, V. Horník a F. Holešovský. Po odchodu prof. Semeráda do důchodu (1948) byl suplentem ustanoven Ing. Josef Peňáz. Předměty zeměměřických nauk byly často svěřovány externistům, fotogrametrii např. přednášel Ing. dr. Adolf Fiker ze správy železnic a konstrukci geodetických strojů dr. Engelbert Kepřt.

V květnu 1950 vyšel nový zákon o vysokých školách, jímž byla zavedena struktura škol (podle sovětského vzoru) ve formě fakult a kateder jako základních pracovišť. V říjnu 1950 schválilo předsednictvo Státního výboru pro vysoké školy zřízení fakult na Vysoké škole technické v Brně. Zrušena tak byla dřívější struktura, kdy profesor vedl samostatný ústav. Na fakultě inženýrského stavitelství vzniklo z dřívějších 23 ústavů 11 kateder. Tři z nich patřily do oboru zeměměřictví. Během uvedeného období se postupně dařilo získat na místa asistentů i další odborné učitele (A. Šimek, I. Jakubka, V. Krátký, M. Cimbálník, J. Fixel, L. Lauer-mann). Jako pomocná vědecká síla u prof. Böhma pracoval Z. Nevošád. Ve školním roce 1950/1951 již zajišťovalo studium zeměměřictví 5 kateder; katedru nižší geodézie vedl doc. Dr. Ing. Bedřich Chrástil, katedru vyšší geodézie prof. Dr. Ing. Josef Böhm, katedru praktické geometrie prof. Dr. Ing. Antonín Štván, katedru geodetické astronomie a geofyziky prof. RNDr. Ing. Jaroslav Procházka a katedru fotogrammetrie a topografie doc. Dr. Ing. Adolf Fiker.

Z brněnské techniky vyšlo celkem 510 absolventů tříletého studia zeměměřického inženýrství a do března 1948 již 120 absolventů čtyřletého studia. Podle odhadu si asi 20 % z tříletých absolventů doplnilo během jednoho roku studium na čtyřleté. Lze předpokládat, že jedním z důvodů byla nová kategorizace úředníků státní správy, neboť 90 % čtyřletých absolventů byli zaměstnanci státních a veřejných úřadů a jen 10 % civilních zeměměřických kancelářů. Většina z nich byli starší 30 let (nad 43 let to bylo asi 20 %), což byl samozřejmě i důsledek šesti let uzavření vysokých škol.

Od roku 1899 do roku 1951, tj. za 52 let udělila škola celkem 15 čestných doktorátů (doctor honoris causa – dr. h. c.). Jsou mezi nimi tak významné osobnosti jako JUDr. Václav Robert hrabě z Kounic, významný mecenáš a podporovatel školy, který škole daroval nově postavené Kounicovy koleje a podporoval studenty řadou stipendií (ocenění uděleno v roce 1909). Ředitel rakouské státní dráhy Ing. Otakar Trnka (1913). Konstruktor obloukové lampy a zakladatel elektrotechnického průmyslu na Moravě, zřizovatel Donátova studijního fondu pro vydávání učebnic a technických spisů Ing. Josef Donát (1919). Prezident Československé republiky prof. PhDr. Tomáš Garrigue Masaryk (1926). Prezident Československé republiky prof. JUDr. Edvard Beneš (1937). Proslulý vynálezce a konstruktor v oboru elektřiny Ing. Nikola Tesla (1937). Ředitel Škodových závodů v Plzni

Obr. 10 Prof. Antonín Štván,
archiv Ústavu geodézie VUT v Brně

JUDr. Karel Loevenstein (1937) a další. Je velkou ctí pro brněnské zeměměřiče, že mezi patnácti vyznamenanými (jako jeden z mála zahraničních) byl zařazen i Charles Lallemand (1927), prezident Mezinárodní unie geodetické a geofyzikální a prezident francouzské Akademie věd. Svědčí to mj. o velmi silné pozici tohoto oboru na škole a výborných stycích s francouzskými a světovými zeměměřiči. Teprve v roce 1948 byla poprvé tato hodnost udělena internímu pracovníkovi školy prof. Ing. Antonínu Smrčkoví, významnému odborníku z oboru vodních staveb.

V uplynulém období 120 let se také několikrát měnil název školy:

- c. k. česká vysoká škola technická v Brně (9/1899–3/1911),
- c. k. česká vysoká škola technická Františka Josefa v Brně (3/1911–1919),
- Česká vysoká škola technická v Brně (1919–3/1937),
- Vysoká škola technická Dr. Edvarda Beneše v Brně (3/1937–11/1938),
- Česká vysoká škola technická v Brně (11/1938–11/1939),
- od 17. listopadu 1939 do května 1945 byly české vysoké školy uzavřeny,
- Vysoká škola technická Dra Edvarda Beneše v Brně (5/1945–10/1951).

V říjnu 1951 byla brněnská technika přeměněna na Vojenskou technickou akademii. Podrobněji to bude uvedeno v následující části. Z české techniky zůstala jen výuka stavitelství, která pokračovala na nově vzniklé Vysoké škole stavitelství.

- Vysoká škola stavitelství v Brně (10/1951–9/1956),
- Vysoké učení technické v Brně (9/1956–dosud).

6. 1951–1956 Vznik Vojenské technické akademie a Vysoké školy stavitelství v Brně

Poválečné období se vyznačovalo řadou překotných událostí, které se nevyhnuly ani vysokému školství. Rozhodou-

jící roli sehrála politická změna, která vyvrcholila tzv. „Vítězným únorem“ v roce 1948, kdy moc ve státě převzala Komunistická strana Československa. Školské organizace musely být podrobeny přestavbě tak, aby celý systém našeho školství odpovídal potřebám socialistické společnosti. Velkou roli sehrálo i přebírání sovětských vzorů. Prvním podkladem vysokoškolské socialistické reformy byl zákon o vysokých školách ze dne 18. 5. 1950 č. 58 Sb. Tímto zákonem se zásadně upravuje struktura vysokých škol, jejich poslání, organizace, metody a náplň studia. Jedním z prvních organizačních opatření podle nového zákona bylo rozhodnutí ze dne 27. 6. 1950, kterým se vláda usnesla soustředit studium zeměměřického inženýrství v českých zemích na Vysoké učení technické v Brně a zrušit zeměměřické studium v Praze, i když na něm působili tak významné osobnosti jako prof. geodetické astronomie a geofyziky RNDr. Emil Buchar, nebo Dr. Václav Pleskot, profesor matematiky a děkan oboru. Je skutečností, že na Benešově technice bylo v té době již 5 kateder se zaměřením na zeměměřictví (viz předcházející část).

Velkou, především personální, změnou prochází také armáda a vojenské školství. Československá armáda, která prošla řadou radikálních čistek, vstoupila rovněž do období budování podle sovětského vzoru. Bylo to také období výrazného vyostření mezinárodněpolitické situace a snahy o upevnění východního bloku. Zbrojní výroba vzrostla během pár let na trojnásobek a výdaje na armádu představovaly polovinu veškerých investic do národního hospodářství. Zatímco v roce 1950 tvořily výdaje na armádu 6 % národního důchodu, v roce 1953 to bylo již bezmála 18 %.

V první polovině roku 1951 dochází k nečekanému rozhodnutí stranických a vládních orgánů. V červnu 1951 byl prvním krokem nově vzniklé správy vojenského školství MNO návrh na zásadní reorganizaci vojenského vysokého školství. Klíčový byl zejména faktor časový, neboť výchova vlastních kádřů s odbornými znalostmi je velmi zdoluhavý proces, zatímco převzetí již zkušených pedagogů, přístrojového a laboratorního vybavení školy, včetně jejich budov, je prakticky okamžitá záležitost. Uvedený návrh poprvé upřesnil umístění plánované Vojenské technické akademie do Brna a převzetí některých fakult brněnské Benešovy techniky. Politický sekretariát ÚV KSČ dne 4. 7. 1951 rozhodl o přijetí navrhovaného řešení. Rozkazem prezidenta republiky Klementa Gottwalda byla zřízena **Vojenská technická akademie (VTA)** v Brně o šesti fakultách (dělostřelecké, tankové, letecké, ženijní, spojovací a chemické). Současně bylo uloženo ministru národní obrany projednat s příslušnými ministry všechny otázky související s převzetím Vysoké školy technické Dr. Edvarda Beneše v Brně a zabezpečit, aby personálně a materiálně vojenská škola započala výuku k 1. 10. 1951. Ještě během prázdnin byly dohodnuty zásady transformace a rozhodnuto, která pracoviště budou převedena. K 15. 8. 1951 vzniká VTA a brněnská technika v původní podobě tak prakticky zanikla [9], [10].

VTA převzala a transformovala pro potřeby vojenského školství velkou část kateder a pracovišť. Se vznikem VTA bylo převzato téměř celé zeměměřické studium na Benešově technice. Na VTA vznikla ze stávajících pěti kateder VŠT jedna katedra s názvem katedra topografie a geodézie. Náčelníkem VTA generálem Bohumírem Lomským byl do čela katedry jmenován prof. Dr. Ing. Josef Böhm, bývalý vedoucí katedry vyšší geodézie na VŠT. Spolu s ním přešli profesor J. Procházka, docenti A. Ficker a B. Chrastil a několik asistentů (I. Jakubka, V. Krátký, M. Cimbálik,

Obr. 11 Prof. Josef Vykutíl, Sborník příspěvků a žáků k jeho 90. narozeninám, Praha – Brno 2002

J. Fixel a L. Laueremann). Jako čerstvý absolvent brněnské techniky nastoupil na katedru Z. Nevošád. Ještě v říjnu byl přijat i plk. Dr. Ing. **Josef Vykutíl** (1912–2004) – **obr. 11**, který byl jako první voják na katedře zástupcem náčelníka katedry. V letech 1953–1958 byl náčelníkem katedry.

K prvním studentům VTA patřili především ti, kteří se rozhodli pokračovat ve svém studiu na vojenské škole a splňovali také podmínky pro vojenskou službu, ostatní mohli pokračovat na civilních školách v Praze nebo Bratislavě. To se týkalo i studentů, kteří byli již přijati do prvního ročníku, nebo studovali na jiných školách, a o studium v armádě projevíli zájem. Doplnili tak studenty vojensko-průmyslových oborů. Studium trvalo 4,5 roku. Studenti posledního 4. ročníku z české techniky mohli dostudovat podle původního plánu.

Všeobecně se předpokládalo, že brněnská technika zanikne. Objevil se ale problém, co se zbývajících pracovišť a oborů, o které neměla vojenská akademie zájem. Zejména se jednalo o specializace vodohospodářské, nebo o celý obor architektura. S podporou pedagogů z dalších, především konstrukčně dopravních a teoretických pracovišť, a za podpory stranických a regionálních orgánů se podařilo udržet kompletní studium inženýrského stavitelství, samozřejmě kromě zeměměřictví, které prakticky přešlo na VTA. Studium zeměměřictví tak na civilní technické vysoké škole v Brně skončilo.

Vládním nařízením ze dne 2. 10. 1951 byla v Brně nově zřízena Vysoká škola stavitelství (VŠS) s fakultou inženýrského stavitelství a fakultou architektury a pozemního stavitelství, kam byla přičleněna i katedra slévárenství. Dohodou mezi ministry školství a národní obrany se přerodily i některé knihovní fondy, učební pomůcky a nábytek. Pro školu byly uvolněny budovy v ulici Úvoz a v ulici Veslařské (bývalý klášter). Postupně škola získala i další prostory, ale současně některé budovy opustila. Docházelo i k četným organizačním změnám. Např. po čtyři roky patřila pod Vysokou školu stavitelství i lesnická fakulta, která se v roce 1956 zase vrátila pod Vysokou školu zemědělskou.

Na VŠS přešlo i pracoviště nižší geodézie vedené prof. Antonínem Štvánem. Na fakultě inženýrského stavitelství

Obr. 12 Fakulta stavební v Barvičově ulici, kopie z [12], s. 13

vznikla nově katedra geodesie a fyziky. Řízením této katedry byl pověřen prof. Štván. Odbornými asistenty pro předměty zeměměřické byly v době vytvoření katedry J. Zeman, A. Veselý a asistenty F. Holešovský a F. Měřínský, potom V. Jungmann a M. Hájek. Katedra sídlila na Veslařské ulici, později se přestěhovala na Koněvovu ulici. Výuka geodézie a příbuzných předmětů pokračovala v redukované podobě pro potřeby studentů VŠS na oborech inženýrského stavitelství, architektury a pozemního stavitelství. Katedra také zajišťovala několik let výuku na Přírodovědecké fakultě Masarykovy univerzity v Brně. Ve školním roce 1953/1954 bylo např. zapsáno na inženýrském stavitelství v I. ročníku 282 studentů a v II. ročníku 477.

7. 1956–1969 Vznik VUT v Brně a obnovení studia geodézie a kartografie

Strojírenská a kovodělná výroba a energetika v padesátých letech v brněnské průmyslové aglomeraci výrazně rostla. V Brně a okolí byly velké strojírenské podniky jako Škodovy závody, První brněnská, Královopolská, Zbrojovka, Líšeň, TOS Kuřim, Teplárna, ČKD Blansko, Metra Blansko, ADAST a další, které pociťovaly nedostatek vysokoškolsky vzdělaných odborníků, především ve strojírenských a elektrotechnických oborech. Rovněž byl nedostatek přímých výzkumných kontaktů praxe s teoretickým zázemím, obvyklým pro vysoké školy. Od roku 1952 se zintenzivnily aktivity na obnovu studia technických oborů zajišťovaných dříve Vysokou školou technickou. V únoru 1956 vyšlo usnesení ÚV KSČ a vlády, týkající se úkolů vědy při zabezpečování rozvoje a zvyšování technické úrovně čs. průmyslu. S tím souvisel i rozvoj vysokého školství. V Usnesení vlády č. 1942 z července 1956 o změnách v reorganizaci vysokých škol uložila vláda ministerstvu školství přeměnit Vysokou školu stavitelství na **Vysoké učení technické v Brně** s třemi fakultami (fakultou inženýrského stavitelství, fakultou architektury a pozemního stavitelství a fakultou energetiky). VUT v Brně tak vzniklo k 1. 9. 1956. Prvním rektorem

byl jmenován prof. Ing. Vilibald Bezdíček (1906 až 1991), významný odborník v oboru vodohospodářském, který od roku 1950 do 1952 byl mj. rektorem ČVUT v Praze [11].

Zahájení výuky již na podzim 1956 bylo velkým úkolem především pro novou fakultu energetickou. Na jejím rozvoji se výrazně podílely některé průmyslové podniky a Vojenská technická akademie Antonína Zápotockého (změna názvu školy z VTA na VTA AZ od 2/1954 a na VA AZ od 7/1958), která poskytla nové škole potřebné prostory a pomáhala jí zapůjčováním dílen a laboratoří. Nová fakulta energetiky měla dvě oddělení: strojní a elektrotechnické. V roce 1956 se nastěhovala do uvolněné budovy na Barvičově ulici – **obr. 12**, ale protože v době vzniku měla jen asi 5 učitelů a v prvním ročníku 157 studentů, byly k ní přiřazeny katedra matematiky a katedra geodézie a fyziky (tvořenou ústavem geodesie a ústavem fyziky). Do uvolněných prostor budovy v Barvičově ulici se následně přestěhovaly i další katedry a pracoviště fakulty inženýrského stavitelství a již tam zůstaly až do roku 1990. V srpnu 1959 byla energetická fakulta rozdělena na fakultu strojní a fakultu elektrotechnickou. Pokles zájmu o studium architektury vedl v roce 1960 ke sloučení fakulty inženýrského stavitelství s fakultou architektury a pozemního stavitelství do jedné fakulty stavební. To umožnilo vytvořit studium se společnými prvními dvěma ročníky a lepší předpoklady ve vyšších ročnících pro výběr studentů do specializací.

Ve školním roce 1957/1958 se ústav geodesie přesunul z katedry fyziky na katedru silničních staveb, vedenou prof. Ing. Dr. Veverkou. V té době měl ústav geodesie jednoho profesora (A. Štván), zastupujícího doc. Ing. Dr. Josefa Zemana a 3 odborné asistenty (Ing. Aloise Veselého, Ing. Františka Měřínského a Ing. Milana Hájka), dále mechanika F. Pučana a zaměstnance J. Cunderlu. V říjnu 1959 přišel na místo odborného asistenta z Hydroprojektu Brno Ing. Miloslav Veselý, který byl asistentem v ústavu praktické geometrie již na Benešově technice. V roce 1960 nastoupil Ing. František Hromádka, CSc., zaměstnanec brněnského SUDOP. Všichni tři stávající odborní asistenti (A. Veselý, F. Měřínský a M. Hájek) v tomto roce odešli do praxe.

Ještě v roce 1960 nastoupil na stavební fakultu doc. Ing. Matěj Pokora (1915–1984) – **obr. 13**, který se stal vedoucím nově vytvořené samostatné katedry geodézie, kterou převzal po prof. Štvánovi, který odešel do důchodu. Doc. Pokora, absolvent brněnské techniky z roku 1937, přešel na VUT v Brně z pražského ČVUT, kde působil od roku 1958. Jeho zaměřením byly pozemkové úpravy, řadu let pracoval v komisi pro agrární operace a na zemědělském referátu Krajského národního výboru, než se stal v roce 1954 ředitelem krajské pobočky Agroprojektu Brno. V roce 1964 byl jmenován zastupujícím, a od 1. 5. 1966 mimořádným profesorem. Katedru geodézie vedl až do roku 1981, v letech 1976–1982 byl rovněž děkanem fakulty stavební. V roce 1982 ukončil řádný pracovní poměr a od následujícího roku potom působil na fakultě jako profesor konzultant až do své smrti v roce 1984.

Za činnosti prof. Pokory došlo k výraznějšímu personálnímu posílení výuky. Počet pracovníků katedry se postupně zvětšoval. V roce 1964 měla katedra již další čtyři odborné asistenty (Ing. Ivo Jakubku, Ing. Jaroslava Culka, Ing. Jiřího Pažourka a Ing. Elvíru Bezdíčkovou). V roce 1960 habilitoval Ing. Dr. Josef Zeman a v roce 1961 Ing. František Hromádka, CSc.

Koncem šedesátých let se v obou moravských krajích (jihomoravském a severomoravském) začal projevat nedostatek inženýrů-geodetů, a to jak v resortu geodézie, tak i na geodetických pracovištích různých státních podniků a organizací. Ti studenti, kteří byli z Moravy a studovali v Praze, popř. v Bratislavě, se vraceli zpět jen v ojedinělých případech. Vznikla tak přibližně dvacetiletá až třicetiletá generační mezera, neboť poslední inženýři zeměměřiči ukončili svá studia v Brně v roce 1952 a další ještě před válkou. Ve spolupráci s řadou podniků a organizací zahájila škola jednání na obnovu studia geodézie a kartografie v Brně.

Politické události konce padesátých let a zejména šedesátých let se samozřejmě nevyhnuly ani vysokým školám. Rektora prof. Vilibalda Bezdíčka nahradil od října 1958 prof. Ing. arch. Vladimír Meduna, který v rámci událostí tzv. „pražského jara“ musel na tuto funkci koncem dubna 1968 rezignovat. V červnu 1968 byl na místo rektora opět zvolen prof. Bezdíček. Po srpnových událostech v roce 1968 byl v lednu 1969 jmenován prof. Bezdíček ministrem školství ČSR. Z této funkce byl odvolán v srpnu téhož roku, mj. i proto, že se postavil veřejně za tragický čin Jana Palacha. Později podepsal Chartu 77. V roce 1971 ho postihl zákaz pedagogické činnosti a publikování.

Prof. Matěj Pokora a Ing. Stanislav Jaroš, ředitel n. p. Inženýrská geodézie v Brně, mají s největší pravděpodobností klíčovou zásluhu na znovuoobnovení studia oboru Geodézie a kartografie. Snad byla i příznivá politická konstelace, kdy na pozici ministra školství byl bývalý rektor VUT prof. Bezdíček. Obnovené studium geodézie a kartografie bylo zahájeno ve školním roce 1969/70 otevřením prvního ročníku. V jubilejním roce 2019 jsme tedy oslavili již 50 let od obnovení studia „zeměměřictví“ na brněnské technice.

Obr. 13 Prof. Matěj Pokora, kopie z [8], s. 149

fakulty, již od prvního ročníku samostatné. Ministerstvo povolilo studium za předpokladu, že nebude vyžadovat okamžité rozšíření výukových prostor a laboratoří. Počet studentů přijímaných do prvního ročníku byl stanoven směrným číslem (40 studentů), tj. asi poloviny směrného čísla na ČVUT v Praze, což mělo postačovat na pokrytí budoucích potřeb obou moravských krajů. Studium bylo pětileté a prakticky kopírovalo studijní plány pražské i bratislavské školy. V roce 1974 bylo po pěti letech studia promováno prvních 18 absolventů (včetně 4 zahraničních studentů). Již následujícího roku 1970 ukončilo studia tohoto oboru 37 absolventů. Po deseti letech v roce 1979 bylo studium na některých oborech stavební fakulty „optimalizováno“ jejich zkrácením na 4 roky. Tato optimalizace se nevyhnula ani oboru geodézie a kartografie na všech fakultách v republice. Pětileté studium absolvovalo v uplynulých 10 letech více než 300 studentů, z nichž asi čtvrtinu tvořily ženy.

K zabezpečení kvality studia byla opět nezbytná spolupráce s VA AZ. V prvních letech obnoveného studia se na externí výuce proto podílela celá řada jejich učitelů, zejména prof. Josef Vykutíl (vyrovnávací počet a vyšší geodézie), doc. Jan Fixel (geodetická astronomie a geofyzika), doc. Zdeněk Nevosád (elektronické metody), doc. Erhart Srnka (kartografie) a Ing. Věnek Pavlica, Ing. Radim Kudělásek, Ing. František Franěk a další. Bez jejich znalostí a zkušeností a bez moderního přístrojového a laboratorního vybavení na VA AZ by rozvíhající se výuka byla mnohem komplikovanější. Dalšími odborníky pomáhajícími zkvalitnit výuku byli externí učitelé z řad pracovníků praxe, především n. p. Geodézie Brno.

Výuka samozřejmě nebyla zajišťována jen externími pracovníky. Vedle klíčových kmenových zaměstnanců s akademickou hodností (prof. M. Pokora, prof. F. Hromádka, doc. J. Zeman a doc. M. Veselý), byli na katedru geodézie postupně přijímáni i další odborníci, v roce 1973 přešel na VUT profesor Ing. Dr. Josef Vykutíl (působil zde do roku 1982), v roce 1974 doc. Ing. Dr. Oldřich Válka, CSc. pro oblast výpočetní techniky (na katedře působil do roku 1978), v roce 1976 přišel Ing. Zbyněk Maršík (nar. 1931) – **obr. 14**, který se ještě téhož roku habilitoval a po obhajo-

8.

1969–1990 Další vývoj oboru GaK po obnovení studia

Studium oboru Geodézie a kartografie bylo zahájeno školním rokem 1969/1970, kdy byli přijati studenti do prvního ročníku. Studium bylo, na rozdíl od ostatních oborů stavební

Obr. 14 Prof. Zbyněk Maršík, foto J. Weigel

Obr. 15 Prof. Jan Fixel, foto J. Weigel

bě DrSc. byl v roce 1980 jmenován profesorem geodézie a fotogrammetrie.

Období osmdesátých let je charakterizováno úsilím o vědecký růst zaměstnanců. V roce 1982 měla katedra geodézie 4 profesory, dva docenty a 11 odborných asistentů. V roce 1981 ukončil profesor Pokora funkci vedoucího katedry a tuto činnost začal vykonávat docent Ing. Miloslav Veselý. V roce 1983 byli prof. M. Pokora a prof. F. Hromádka převedeni na funkce profesorů-konzultantů. V roce 1984 prof. Pokora zemřel a ve stejném roce odešel do důchodu doc. Zeman (zemřel 1986). Prof. František Hromádka působil na katedře až do roku 1986, v letech 1970–1973 byl děkanem stavební fakulty a v letech 1976–1981 prorektorem VUT.

Protože katedra zajišťovala na oboru nejen výuku, ale i výzkum, bylo účelné posílit její řady i o další profese. Na katedru byli v roce 1983 přijati pro oblast aplikované fyziky RNDr. Miloslav Švec a pro oblast matematiky a výpočetní techniky a RNDr. Zdeněk Pezlar. V roce 1987 byl přijat zkušený odborník na katastra a evidenci nemovitostí Ing. Miloslav Vitoul, CSc. V tomto období obhájili kandidátskou disertaci (CSc.) Ing. J. Culek (1979), Ing. J. Pažourek (1981), Ing. J. Vitásek (1981), Ing. J. Weigel (1982), Ing. V. Hanzl (1985), RNDr. Z. Pezlar (1984), RNDr. M. Švec (1985), Ing. O. Švábenský (1987), Ing. M. Vitoul. Titul docenta obhájil v roce 1983 Ing. Josef Vitásek, CSc., v roce 1985 Ing. Jiří Pažourek, CSc. a v roce 1987 Ing. Josef Weigel, CSc. Do roku 1987 bylo nutno obhajoby CSc. konat především na ČVUT v Praze. Vysoké učení technické v Brně získalo vlastní oprávnění k obhajobám kandidátských disertací ve vědním oboru geodézie až v roce 1986.

Studium relativně malého počtu posluchačů neumožňovalo jejich hlubší specializaci ve vyšších ročnících. Proto bylo zaměřeno pouze na specializaci geodeticko-fotogrammetrickou. Mimo předměty vlastního oboru zajišťovala katedra výuku geodézie, a některých dalších předmětů, na všech ostatních oborech stavební fakulty a na fakultě architektury. Vlastní odborné zaměření katedry v uvedeném období bylo soustředěno primárně do oblastí inženýrské geodézie a fotogrammetrie. V článku však již není dostatečný prostor pro podrobnější prezentaci odborné či publikační činnosti v uplynulém období.

9. 1990–2019 Blízká minulost a současnost

Po sametové revoluci v listopadu 1989 došlo na oboru, tak jako v celé společnosti, k mnoha změnám. Katedry byly zpětně přejmenovány na ústavy. Vedoucím Ústavu geodézie se stal v dubnu 1990 doc. Ing. Josef Vitásek, CSc., když dosavadní vedoucí doc. Veselý odešel v roce 1991 do důchodu. Ještě v roce 1990 se čtyřleté studium stavebních oborů, včetně geodézie a kartografie, vrátilo zpět na pětileté, tentokrát s mnoha změnami ve studijních programech, z kterých byly vypuštěny zejména předměty politickovýchovného charakteru (Dějiny MDH a KSČ, Politická ekonomie, Marxistická filozofie, Vědecký komunismus). Následující rok se Ústav geodézie vrátil do historické budovy brněnské techniky na Veveří ul. č. 95, tj. do prostor užívaných 40 let VA. Vrátil se tedy na místa, ve kterých působily geodetické ústavy od otevření budovy v roce 1911 [12], [13]. Následně došlo k rozsáhlé a nezbytné rekonstrukci jednotlivých budov v celém areálu, včetně vybudování nových laboratoří pro potřeby oboru. Protože studium geodézie a kartografie na VA (nyní již bez AZ, tedy jména A. Zápotockého) pokračuje, nebyly na „civilní techniku“ převedeny žádné přístroje ani další vybavení. Vedle pětiletého studia je nově akreditováno i doktorské studium oboru. Kmenovými zaměstnanci ústavu se stávají prof. Jan Fixel (1929–2009) – obr. 15 a prof. Zdeněk Nevosád (1928 až 2014) – obr. 16, kteří ukončili aktivní činnost na VA.

V roce 2004 přebírá po doc. Vitáskovi funkci vedoucího ústavu doc. Ing. Josef Weigel, CSc. V souvislosti se změnami ve vysokoškolském vzdělávání přechází i obor geodézie a kartografie (na základě harmonizace studia v Evropě podle principů Boloňské deklarace) na třístupňový systém. Studenti prvního ročníku 2004/05 již nastupují do nově otevřeného tříletého bakalářského studijního programu Geodézie a kartografie, na který navazuje dvouletý magisterský studijní program tohoto oboru. Třetím stupněm je tříletý doktorský studijní program. První absolventi bakalářského stupně byli slavnostně promováni v roce 2007, první inženýři nově koncipovaného navazujícího magisterského studijního programu promovali v roce 2009.

Na rozdíl od předcházející části zde nebude popisován personální vývoj ústavu, neboť byl poměrně dynamický. V letech 2014–2016 byl vedoucím Ústavu geodézie doc. RNDr. Miloslav Švec, CSc. a od roku 2016 je vedoucím ústavu doc. Ing. Radovan Machotka, Ph.D. V současné době (září 2019) má Ústav geodézie 2 profesory (prof. Ing. Otakar Švábenský, CSc. – nar. 1947, prof. Ing. Viliam Vatr, DrSc. – nar. 1953), 7 docentů (Dalibor Bartoněk, Jiří Bureš, Vlastimil Hanzl, Radovan Machotka, Lubomil Pospíšil, Aleš Ruda, Josef Weigel) a 14 odborných asistentů nebo asistentů, z nichž polovina má vědeckou hodnost Ph.D.

Jak již bylo uvedeno, studium oboru geodézie a kartografie, jehož je Ústav geodézie rozhodujícím garantem, je strukturováno do 3 stupňů. V tříletém bakalářském stupni (obor Geodézie, kartografie a geoinformatika) je výuka

ústavu geodézie zaměřena jak na předměty teoretického základu, tak zejména na předměty z oblasti geodézie, mapování, kartografie a katastru nemovitostí. Ve všech ročnících je studium doplněno několikátýdenní výukou v terénu. Bakalářské studium je zakončeno státní bakalářskou zkouškou s obhajobou bakalářské práce. Ústav geodézie je v tomto studijním programu garantem všech bakalářských prací.

Ústav geodézie garantuje magisterské studium ve dvouletém navazujícím studijním programu (Geodézie a kartografie). Pro přijetí do tohoto studijního programu musí zájemci absolvovat přijímací řízení. Výuka v prvním ročníku je společná a v druhém ročníku si studenti volí jedno ze dvou zaměření (Inženýrská geodézie, Katastr nemovitostí a kartografická informatika) s řadou volitelných předmětů. Studenti obou zaměření musí také absolvovat třítydenní výuku v terénu. Studium je zakončeno obhajobou diplomové práce a státní zkouškou. Talentovaní studenti magisterského studia mohou po přijímacích zkouškách pokračovat na ústavu geodézie v tříleté doktorském ve studiu (od školního roku 2019/20 je čtyřleté). Ústav geodézie rovněž zajišťuje výuku geodézie pro všechny obory stavební fakulty, včetně nezbytné výuky v terénu.

Pracovníci ústavu se dlouhodobě odborně věnují problematice globálních navigačních satelitních systémů (GNSS) a jejich využití v geodetické a kartografické praxi. Ústav provozuje permanentní stanici GNSS evropské sítě EPN (Síť permanentních stanic Subkomise Mezinárodní geodetické asociace pro evropské referenční rámce) a Síť permanentních stanic GNSS České republiky (CZEPOS). Každoročně se na ústavu pořádá odborný seminář k této problematice. V roce 2019 to byl již 22. ročník. Navíc byl v lednu 2019 na VUT uspořádán seminář Quo Vadis Geodesy/Geomatics – setkání pracovníků vysokých škol a dalších organizací (obr. 17). Řada odborných prací je zaměřena do oblasti geodynamiky, kdy ústav již v roce 1992 vybudoval, společně s polskými kolegy z Wrocławu, v masivu Králického Sněžníku první geodynamickou síť v Československu, měřenou technologiemi globálních polohových systémů (GPS). V rámci ochrany přírody a životního

Obr. 16 Prof. Zdeněk Nevosád, foto J. Weigel

Obr. 17 Setkání pracovníků vysokých škol a dalších organizací na semináři Quo Vadis Geodesy/Geomatics, VUT v Brně

Obr. 18 Návštěva prezidenta FIG Roberta W. Fostera (vpravo) a ředitele FIG Markku Villikka (vlevo) na VUT v Brně, uprostřed Josef Weigel

prostředí ústav dlouhodobě spolupůsobí v Moravském kra-
su, kde se podílí na měření jeskyní a jejich okolí, zejména
pro potřeby České speleologické společnosti. Jeden z volí-
tebných předmětů magisterského studia je např. Speleo-
logické mapování. V oblasti teoretické geodézie a geode-
tické astronomie je činnost pracovníků ústavu soustře-
děna na problematiku modelování geoidu a přímého mě-
ření astronomicko-geodetických tížnicových odchylek. Doc.
V. Vátr (nyní profesor) obdržel v roce 2011 prestižní cenu
„Česká hlava“ v kategorii Invence za řešení otázek souvi-
sejících s definováním světového výškového systému. Pra-
covníci ústavu se dále podílejí na výzkumu v oblasti foto-
grammetrie, kartografie a GIS. V rámci výzkumného cen-
tra AdMaS se zabývají moderními metodami využívajícími
mobilní mapování a pozemní a letecké skenování. Roz-
sáhlou oblastí zájmu je zejména inženýrská geodézie, kde
společně s dalšími odbornými pracovišti fakulty jsou určo-
vány deformace a přetvoření vybraných stavebních kon-
strukcí, či přírodních objektů. Snahou všech pracovníků
ústavu je zavádět nové technologie a vědecké poznatky
přímo do výuky. V roce 2000 navštívili VUT prezident FIG
Robert W. Foster a ředitel FIG Markku Villikka (obr. 18).

10. Závěr

Historie VUT v Brně je dlouhá a bohatá. Nejedná se jen
o 120 let od založení České vysoké školy technické v Brně,
ale vlastně o 170 let od založení brněnského technického

učiliště, kde čeština byla rovnoprávným jazykem s němči-
nou. V článku je podrobněji popsáno i období před zalo-
žením tohoto učiliště. S hrdostí můžeme konstatovat, že
zeměměřiči se na rozvoji techniky a technického školství
v Brně podíleli již od samého počátku. Historicky vzato byli
geodeti vždy v prvních řadách rozvoje vědy jako takové
a jsou někdy považováni i za předchůdce matematiky.
V roce 2020 to je 120 let od zahájení výuky zeměměřičtví
na české technice v Brně. I když došlo v roce 1951 k její
transformaci do vojenského školství, přesto v Brně její
výuka stále pokračovala. V roce 2019 to bylo právě 50 let
od obnovení studia zeměměřičtví na civilní technice. Člá-
nek se mj. pokusil ukázat, že toto padesátileté spolupů-
sobení civilní a vojenské výuky zeměměřičů, zejména díky
pedagogům obou pracovišť, bylo a je v Brně poměrně úzké,
ať již politické a společenské události uplynulých let byly
jakékoliv.

LITERATURA:

- [1] FRANĚK, O.: Dějiny české vysoké školy technické v Brně 1. díl – do roku 1945. Brno, Vysoké učení technické v Brně, 1969, 415 s.
- [2] HÁNEK, P.: Data z dějin zeměměřičtví. Praha, Klaudiván, 2012, 162 stran.
- [3] Kapitoly z historie geodézie na území Česko-Slovenska do roku 1918. Bratislava, VÚGK Bratislava, 1991, 230 s.
- [4] BÖHM, J.: Prof. Dr. Karel rytíř Kořistka. 1946, Zeměměřický obzor, roč. VII / XXXIV., s. 153.
- [5] ŠÍŠMA, A.: Učitelé na německé technice v Brně 1849–1945. 2004, Práce z dějin techniky a přírodních věd, sv. 2, Společnost pro dějiny věd a techniky, 205 s.
- [6] Památník C. K. České vysoké školy technické Františka Josefa v Brně. 1911, Moravská akciová knihtiskárna v Brně, Brno, 120 s.
- [7] KLADIVO, B.: Šedesát let profesora Ing. Dr. Techn. Augustina Semeráda. Praha, 1938, Zeměměřický věstník roč. XXVI, č. 7, Spolek čs. zeměměřičů, s. 141–144.
- [8] ŠTIVÁN, A.: Nástin vědecké činnosti † prof. Dr. Bohumila Kladiva. 1943, Zeměměřický obzor SIA, roč. 4/31, č. 4, s. 49–53.
- [9] Památník České vysoké školy technické v Brně. 1924, Akciová moravská tiskárna v Brně, Brno, 186 s.
- [10] VONDRÁŠEK, V.-CHRASTIL, S.-MARKEL, M.: Dějiny Vojenské akademie v Brně 1951–2001. 2001, Ministerstvo národní obrany, Praha, 240 s.
- [11] FRANĚK, O. a kol.: Dějiny Vysokého učení technického v Brně, 2. díl, 1945–1975. Brno, Nakladatelství Blok, 1975, 391 s.
- [12] PERNES, J.: Kapitoly z dějin VUT v Brně, Brno, Nakladatelství VUTIUM, 2009, 345 s.
- [13] Historie a současnost FAST VUT – Publikace ke 120. výročí založení fakul-
ty. 2019, VUT v Brně, Fakulta stavební, 160 s.

Do redakce došlo: 11. 11. 2019

Lektoroval:
doc. Ing. Pavel Hánek, CSc.,
Fakulta stavební ČVUT v Praze

Pro příští GaKO připravujeme:

MICHAL, O.–ŠTRONER, M.: Optimalizace měření v geodetických sítích

POLÁKOVÁ, M.–DVOŘÁK, P.: Implementace GIS a sběr dat prostorových ob-
jektů na ŘSD ČR